

Tampu Stelian¹

A katasztrófamenekültek ideiglenes elhelyezéséhez szükséges infrastrukturális követelmények és egy nem kormányzati szervezet szerepe

Infrastructural Requirements for Temporary Accommodation of Disaster Refugees and the Role of an NGO

A gyakori természeti és humanitárius katasztrófák nagyon sok feladat elé állítják az államok társadalmait, erre létrehozott megelőzési, elhárítási és helyreállítási szervezeteit, valamint nemzeti és nemzetközi civil szervezeteit. Jelen tanulmányunkban meghatározzuk a természeti és humanitárius katasztrófák fogalmát, történelmi és civilizációs összefüggéseit, a katasztrófák következményeit és hatásait az emberre és az ember környezetére. A katasztrófamenekültek jelensége nem modern kori jelenség, a történelem minden korszakában találkozunk katasztrófamenekültekkel, de ma már tudatosan foglalkozunk a természeti és humanitárius katasztrófák okaival és következményeivel, valamint igyekszünk tudatosan megelőzni, elhárítani és helyreállítani azokat. Mindazt, ami az emberi életet veszélyezteti, az emberi értékekben kárt tesz, valamint a társadalmi rétegekben sebezhetőséget idéz elő, az államok nemzeti és nemzetközi szerződések keretein belül együttműködve igyekeznek megelőzni és kivédeni. Az államok által működtetett szervek a civil szervezetekkel együtt gondoskodni tudnak az otthonukat elhagyó emberek elhelyezéséhez szükséges infrastruktúráról, ellátási szükségleteikről mindaddig, amíg visszatérhetnek otthonukba.

Kulcsszavak: katasztrófák, menekültek, katasztrófavédelem, civilek, Magyar Máltai Szeretetszolgálat

Frequent natural and humanitarian disasters are a major challenge for societies, their prevention, response and recovery organisations, national and international NGOs (Non-Governmental

¹ Doktori hallgató, Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola, e-mail: sztelian@gmail.com

Organization). In this paper, we define the concept of natural and humanitarian disasters, their historical and civilisational context, their consequences and their impact on people and their environment. The phenomenon of disaster refugees is not a modern phenomenon, we have seen disaster refugees in every period of history, but today we are consciously dealing with the causes and consequences of natural and humanitarian disasters and are consciously trying to prevent, avert and recover from them. Whatever endangers human life, damages human values and creates vulnerability in society, states work together to prevent and combat it within the framework of national and international treaties. Bodies operated by the states, together with civil society organisations, can provide the necessary infrastructure to accommodate displaced persons and about their supply needs until they can return to their homes.

Keywords: *disasters, refugees, disaster management, civilians, Hungarian Charity Service of the Order of Malta*

Bevezetés

Az ember élete állandó küzdelem a környezetében kialakuló, életét veszélyeztető jelenségek, természeti csapások, természeti katasztrófák között, amelyek ott leselkednek az élet minden pillanatában. És amikor az ember tudatosan túlfogyaszt, a természeti egyensúlyok megbomlásával a természeti jelenségek tovább szaporodnak, megsokszorozódnak.² Az emberi civilizációs fejlődés megjósolhatatlan számú és felmérhetetlen veszélyességű, az életet veszélyeztető jelenség esélyeit teremtette meg, ezeket ma humanitárius és természeti katasztrófának nevezzük, attól függően, hogy milyen eredetűek. Az ember számára a katasztrófa az az állapot, amikor olyan helyzet áll be, legyen az ember által okozott vagy nem, amikor az élet, az egészség, az emberi értékek és a környezet olyan károkat szenved el, amelyek visszafordíthatatlan következményekkel járnának, és akár az életet is elpusztíthatnák.³

Természetesen nagyon fontos látnunk az előzményeket, keresni az ok-okozati összefüggéseket, feltérképezni az észlelt természeti jelenségeket, értékelni környezetünk változásait, megfejteni a kialakult események előzményeit. Történelmünk és környezetünk ismerete több biztonságot nyújtó előrelátást biztosíthat, de modellezni, hogy egy-egy társadalom miért bukott el e történelmi szinten, vagy az adott járvány, földrengés, árvíz miért keletkezett, és hogy előrelátható, megjósolható jelei voltak-e, nagyon nehéz.⁴

Egy-egy természeti rendellenesség is csak akkor lesz katasztrófa, humanitárius szempontból, ha az olyan helyen keletkezik, ahol érinti az emberek létét, azaz élnek ott emberek, de amennyiben az emberek által lakott területtől messze esik, természeti csapásnak nevezhető, de humanitárius katasztrófának nem, hiszen legfeljebb az ott élő állatok és egyéb élőlények populációját érintheti, és a helyi állatvilágban, faunában tett kárként könyvelhetjük el. Nagyon fontos megfogalmazni pontosan, hogy melyek a természeti és humanitárius katasztrófák, ezek

² LÁNYI 2020.

³ FERGUSON 2021.

⁴ FERGUSON 2021.

között milyen kapcsolat van, valamint felkutatni azok kölcsönhatását. Érdeemes felsorolni, hogy történelmünk során és napjainkban milyen, az életet veszélyeztető jelenségek voltak és vannak, mivel néztek szembe az előttünk élő társadalmak, és mivel nézünk szembe mi, a ma élő társadalmak.

Fontos kérdés, hogy hol következik be a nem várt esemény, a katasztrófa, milyen földrajzi területen, milyen körülmények között, kik lakják, milyen életmódot folytatnak, milyen értékeik vannak, milyen értékrendjük van, és mit tartanak fontosnak. Mindezen kérdések megfogalmazása komoly válaszokat nyújthat a katasztrófa sújtotta országok számára, de a katasztrófamenekülteket befogadó országok számára is. Fontos megfogalmazni, hogy kinek mi a szerepe egy katasztrófamenekült-csoport ellátásában, milyen kötelezettségek hárulnak az államra, és milyen feladatokat láthatnak el az állam által koordinált civil szervezetek, az akkreditált önkéntes és az állami szervek által minősített mentőalakulatok.

A demokratikus államok nagyon kifejtett aktív civil és karitatív szervezetekkel rendelkeznek, és ezeknek a szervezeteknek a társadalomban kifejtett szociálbiztonsági szerepe ma már megkerülhetetlen és nélkülözhetetlen. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat ma Magyarországon egyik legnagyobb szociális és humanitárius intézményrendszer-működtetője.⁵ Ezért a társadalom periferiájára szorult társadalmi rétegeket, mint amilyen a hajléktalanoké, az időseké, a fogyatékkal élőké, a betegeké és a szegényeké, valamint a menekülni kényszerülőké, legyen az természeti katasztrófa, háború vagy éppenséggel politikai és gazdasági üldöztetés miatt, támogatja, aktívan koordinálja ezen rétegek társadalmi, szociális és humánbiztonsági feladatait, az állami és a nemzetközi szervekkel közös együttműködésben.⁶

Természeti és humanitárius katasztrófák – mire gondolunk?

A magyar állam 2011. évi CXXVIII. katasztrófavédelmi törvénye nagyon pontosan határozza meg a katasztrófa fogalmát.⁷ A Magyar Máltai Szeretetszolgálat vészhelyzetkezelési csoportjának a katasztrófa- és krízisintervenciós önkéntesek képzésére összeállított szöveggyűjteménye ennél egyszerűbben és érthetőbben fogalmazza meg, de azonos lényegi szempontok alapján.⁸

⁵ ROMHÁNYI et al. 2021.

⁶ SOLYMÁRI et al. 2016.

⁷ 2011. évi CXXVIII. törvény a Katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról: „a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetést el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeit, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.”

⁸ „[A] katasztrófa egy sebezhető embercsoport veszélynek való kitételét képviseli, a társadalom működésének súlyos megzavarását idézve elő és emberi, anyagi, gazdasági vagy környezettel kapcsolatos veszteségeket okozva, melyek az érintett közösség vagy társadalom ellenálló képességét ilyen fajta helyzettel szemben meghaladják. A katasztrófa, a veszélyek és a sebezhetőség kombinációjának eredménye, mely meghaladja a társadalom képességét, hogy a kockázat potenciálisan negatív következményeit csökkentse.” (ADÁNYI 2015: 98.)

Természetesen nehéz nagyon pontosan definiálni a katasztrófa jelentését, azt is nehéz meghatározni, hogy adott természeti jelenség, mondjuk ha egy folyó elhagyja megszokott medrét egy nagyobb esőzést követően, mikor jelent katasztrófát, és mire, valamint kire jelent fenyegető veszélyt. Ugyanez elmondható a földrengésekről is. Nagyon fontos különválasztani azon természeti jelenségeket, amelyek ugyan hatalmas pusztítást tudnak végezni létrejöttük közvetlen környezetében, de távol esnek minden, az emberek által lakott területtől, ezért emberi életet és értékeket nem, vagy nagyon minimálisan érintenek. Nagyon jól tudjuk, hogy a természeti katasztrófák többsége az embertől teljesen független, mert a földrengések, az árvizek, a vulkánkitörések nem az emberek beavatkozása nyomán keletkeznek, és hatalmas pusztításokat tudnak végezni, az ember csupán annyit tud tenni, hogy megpróbál felkészülni, és védekezik ellenük, úgy alakítja építészeti kultúráját, lakhatási szokásait, hogy minél kevesebb kárt okozzanak ezen természeti jelenségek. Azonban vannak olyan katasztrófák, amelyek az ember beavatkozása, mulasztása miatt hatalmas emberi áldozatokkal járnak, súlyos természeti károkat okoznak, sokszor visszafordíthatatlan következményekkel. Az ipari katasztrófák idesorolhatóak, mint a csernobili atomreaktor katasztrófája, a rosszul megépített gyűjtőgátak, a robbanásveszélyes ipari létesítmények, a statikailag hibásan megtervezett építmények, hidak.⁹

A földrengések a legismertebb és legpusztítóbb természeti katasztrófák közé tartoznak. Az 1900 és 2017 között észlelt földrengések 9,1–9,3 fölötti erősségű megnyilvánulásait Japán környékén, a Szumátra sziget déli részén, Dél-Amerika nyugati partjainál, valamint az Alaszkai-öböl környékén észlelték, és ezen területek lakossága nagyon magas az átlaghoz képest. Ha megnézzük ezen időszak szeizmológiai jelentéseit is, akkor világosan kirajzolódik, hogy Alaszkától déli irányban a két amerikai földrész nyugati partján, az Atlanti-óceán közepén, a Földközi-tenger partjai keleti irányába haladva egészen az Arab-tengerig kimagasló számban voltak megfigyelhetők magas erősségű földrengések, de a helyzet a Csendes-óceán nyugati partjain fekvő Japán körüli területeken és a Dél-Kínától Ausztráliáig fekvő szigetvilágban a legsúlyosabb együttesen.¹⁰ Ezek a területek is eléggé sűrűn lakottak.

Ezek a természeti jelenségek nehezen jósolhatók meg, ezért jelentenek magas veszélyt, nem csak lokálisan, hanem regionális értelemben is, de olykor akár globális katasztrófa kiindulópontjai is lehetnek, elég, ha a fukusimai atomreaktor esetére gondolunk, főleg ha a földrengést cunami is követi. Ilyen esetekben hatalmas károk keletkeznek, és nagyon sok emberi áldozatot hagy maga után egy ilyen földrengés. Európa délkeleti részén is sok szeizmikusan aktív térség van, ezért a környező országokban jelentkező katasztrófák Magyarország térségét is érintetik, hiszen Magyarország az EU (Európai Unió), az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szövetsége), a NATO (Észak-atlanti Szerződés Szervezete) keretrendszerének szövetségese, így a magyar hatóságok és aktív és minősített szervezetei részt vesznek a mentésekben, az elhárításokban és a helyreállításokban, humán és műszaki eszközrendszerükkel együtt.

Árvizek is előfordulnak a Föld minden területén, és hazánk sem az árvízmentes övezetek közé tartozik. Európa és Magyarország leggyakoribb természeti katasztrófái az árvizek, ha-

⁹ FARAGÓ 1996.

¹⁰ FERGUSON 2021.

zánkról elmondhatjuk, hogy a Tisza-völgye jelenti a legnagyobb veszélyt, amelynek hossza 965 km, vízhozama 792 m³/s, amely északról déli irányba egészen a Dunáig átszeli az egész országot. Olyan folyók vizét gyűjti magába, mint a Túr, a Szamos, a Kraszna, a Bodrog, a Körösök és a Maros, amely folyók együttesen több mint 1500 km hosszúak, és ugyanúgy árvízveszélyt jelentenek.¹¹

A Duna folyó sem mentes árvízveszélyes időszakoktól, elég, ha csak a 2006-os, valamint a 2013-as dunai árvízre gondolunk, talán még érdemes megemlítenünk az 1838-as pest-budai árvizet, amely közel 2882 házat öntött el, és a források szerint 153 életet követelt.¹² Nemzetközi terepre való kitekintésünk mentén fontos megemlíteni azokat az árvizeket, amelyek hatalmas emberi áldozatokat hagytak maguk után. A 19. század nemcsak a magyar árvizek korszaka volt, hanem globális szinten is nagyon sok szenvedést okoztak és pusztítást végeztek a megáradt folyók. A kínai gyors népességnövekedés a Sárga-folyó megváltoztatásához vezetett, nagyon sok erdőt kivágtak, a területeket művelhetővé tették, a folyó medrének átalakítása pedig oda vezetett, hogy sorozatban hatalmas árvizek öntötték el a körülötte kialakult településeket, aminek következtében sok ember veszítette életét. Az 1887-es árvíz majdnem 900 000 ember életét követelte, a Jangce 1931-es kiömlése a tudósítások szerint közel 2 millió embert ölt meg, az 1938-as árvíz a Sárga-folyón 400 000–500 000 embert pusztított el. Az elpusztított otthonok ennél jóval magasabb számot mutatnak, amely hatalmas teherként jelentkezik az adott állam számára. Kevesebb halottal ugyan és kisebb károkat okozva a 19. század végén és a 20. század elején az Egyesült Államok Mississippi folyója is kiöntött néhányszor. Ugyanígy említhetnénk a Föld minden kontinensén kiáramló folyók történetét, vagy a hirtelen lezúdult vízmennyiségek által okozott árhullámokat, valamint folyami árvizeket, vagy a földrengések által okozott cunamikát (Sri Lanka), amely jelenségek ezen esetekben nemcsak lokális és regionális jelentőséggel bíró katasztrófahelyzeteket okoznak, hanem a kontinenseken átnyúló, olykor globális kockázatokkal járnak, és ennek tükrében a megelőzés, a helyreállítás és a beavatkozás is széles, nagyon sokszor globális összefogást követel.¹³

Magas katasztrófavédelmi kockázatot jelentenek a vulkánkitörések is, amelyekkel a Föld történetének során sűrűn találkozunk. Azt ma már a tudomány megállapította, hogy a Föld történetének jó néhány vulkánkitörése globális hatást fejtett ki, mert a kitöréseket követően az átlaghőmérséklet emelkedett. A legemlékezetesebb vulkánok – mint az Okmok (Alaska), amely Kr. e. 45-ben tört ki, a közismert Vezúv, amelynek kitörései többször is megismétlődtek, Kr. e. 1780-ban, Kr. u. 79-ben, majd 1631-ben, valamint a Taupo vulkán Kr. u. 232-ben – kitörése teljesen megváltoztatta a regionális klímát, hatással volt nemcsak a környékén létező településekre, hanem regionális átrendeződéseket és klimatikus változásokat okozott, amelyeknek révén népmozgások következtek.¹⁴

A katasztrófák kapcsán leggyakrabban a szélsőséges természeti jelenségekről és azok hatásairól szoktunk beszélni, mint amilyenek az eddig részletezett földrengések, árvizek, szökőárak, vulkánkitörések, földcsuszamlások, lavinák és olykor szélsőséges szárazságok, amelyek mind-

¹¹ ADÁNYI 2015 és DOBÁK 2006.

¹² VEKERDY 2002.

¹³ FERGUSON 2021.

¹⁴ FERGUSON 2021.

mind nagy hatást tudnak gyakorolni az előfordulási földrajzi helyszíneken, azonban a helyi társadalmi kultúrák más és más eredményességgel tudják felvenni ezen jelenségek ellen a küzdelmet, valamint más védekezési stratégiákat követhetnek az érintett népcsoportok.¹⁵

Egy-egy ilyen természeti jelenség alakíthatja a helyi viszonyokat úgy, hogy az érintett populáció a földrajzi terület elhagyása mellett dönt, de gyakran találkozunk azzal is, hogy környezetének átalakításával a helyben maradást választja. Találkozhatunk földrajzi területekkel, ahol a társadalom kritikus infrastrukturái állandó veszélynek vannak kitéve a szélsőséges katasztrófa jelenségeitől, mégsem a helyváltoztatás a terület lakosságának válasza, hanem a védelem, a megelőzés és az állandó készenlétbe helyezkedés.

A legtöbb természeti katasztrófa sokáig nem az emberek szélsőséges beavatkozásainak a következményeként jelentkezett, később azonban ezen jelenségek egy részéért az ember a felelős, függően attól, hogy milyen kulturális közegben élő népcsoportról beszélünk, mert a 21. században is vannak népcsoportok, amelyek olyan társadalmi berendezkedést alakítottak ki maguknak, amely nem veszélyezteti mikro- és makrokörnyezetüket, nem szennyezik vagy nem zsákmányolják ki a természetet, mint az olyan társadalmak, amelyek magas ipari fejlettségük miatt ma már kényszerhelyzetben vannak.¹⁶

A háborúk, az éhínségek, a járványok azonban jelentős globális népmozgásokat tudnak generálni, és a társadalmak nem mindig vannak felkészülve, sem a kibocsátó országok, sem a befogadó országok. Ez jól látható például a nyugat-szaharai konfliktus esetében, ahol 1975-ben a spanyolok korábbi gyarmatát megtámadta Marokkó és Mauritánia. Az óslakos szaharáviak nem voltak képesek ellenállni, így több mint a felük (160 000 fő) menekült át a szomszédos Algériába, ahol Tinduf mellett egy kietlen sivatagban kaptak ideiglenes elhelyezést sátraikban. Ez az ideiglenes lét már 48 éve tart. Hogy valaha visszatérhetnek-e hazájukba, senki sem tudja.¹⁷ Nagyon sok társadalombiztonsági probléma féken tartható lehetne, ha a nagyhatalmak geopolitikai játszmái nem jelentenének ekkora kockázatot nagyon sok ártatlan társadalomnak, mert a háborúk éhínséget generálnak, az éhínségek járványokat és így tovább. A természeti és a humanitárius katasztrófák összefüggései sokszor nagyon élesen kidomborodnak, egyik jelenség a másik következménye, és egyik következmény a másikat generálja, mert a geokémiai katasztrófák sokszor nem függetlenek a geofizikai, valamint a geobiológiai katasztrófáktól, de ugyanúgy összefüggést találhatunk a kémiai, a fizikai és a biológiai katasztrófák között, amelyeket egyébként maga az ember idéz elő. Tehát megállapíthatjuk, hogy a természeti és humanitárius katasztrófák kialakulásához nagyon sokszor az ember-természet szimbiózis vagy annak hiánya, a kulturális örökség hozadéka, az élet tisztelétének megléte vagy a társadalmi berendezkedés is hozzájárul.¹⁸

¹⁵ VEKERDY 2002.

¹⁶ NAGY 2010.

¹⁷ BESENYŐ 2010.

¹⁸ BOGNÁR et al. 2021.

Katasztrófamenekültek

Az irreguláris (okmányok nélkül vagy szabálytalanul érkező menekültek) és a reguláris (okmányokkal, határon átkelő menekültek) migrációk jelenségét már ismerjük, egyszerűsített megfogalmazásban alanyaik önkéntes és kényszermenekülők, akik értelemszerűen katasztrófamenekülteknek nevezhetők, hiszen a háborúk, az éhínségek, a gazdasági gondok, a politikai anarchiák és a járványok veszélye elől menekülők is katasztrófamenekültek.¹⁹

Azonban egy állam kritikus infrastruktúráinak (vízhiány, áramhiány) a megsérülése is az emberi élet alapfeltételeinek hiányát idézheti elő, amely jelenség szintén a menekülés lehetőségét vetheti fel, így ez esetben is katasztrófamenekültek problémájáról beszélhetünk. Globális szinten az emberi populációk a legtöbbször a fent felsorolt okok miatt változtatták meg lakóterületüket. Egy nagy erősségű földrengés, amely esetleg többször is megismétlődött, arra készítette az adott földrajzi területen lakó embereket, hogy elhagyják azt, és biztonságosabb területet válasszanak maguknak. Az államhatárok kialakulása előtti időszakban ez nem mindig okozott különösebb gondot, de az államhatárok kialakulásával a későbbiekben ez már jogi korlátokba ütközött és ütközik mai is.²⁰

Meg kell különböztetnünk a belső és külső katasztrófamenekülteket:

1. Belső menekültek, katasztrófamenekültek az államon belül keletkezett katasztrófa menekültjei, akiknek elhelyezését és ellátási infrastruktúráját leggyakrabban az adott állam biztonsági szervei és az általa akkreditált, szerződéses, valamint minősített civil szervezetek együttesen kötelesek biztosítani. Amennyiben a katasztrófamenekültek ellátását az állam és szervezetei egyedül nem képesek biztosítani, akkor az állam segítséget kérhet azon nemzetközi biztonsági szervektől, amelyekkel szerződéses viszonyban van.²¹

2. Külső katasztrófamenekültekről akkor beszélünk, amikor egy másik államban bekövetkezett katasztrófa lakhelyük elhagyására kényszeríti emberi populációkat, amelyek egy szomszédos állam területén keresnek biztonságot, mint például Szíriából Törökországba, Ukrajnából Magyarországra menekült csoportok esetében láthattuk.²² Gyakori azonban egy harmadik állam választása is, ez esetben sokszor szociálpolitikai motivációk mentén történik a döntés.²³

Az Európai Unió államainak biztonsági stratégiáját és a katasztrófa-krízisesetek koordinációját alapvetően az Európai Bizottság, az Európai Tanács és az Európai Parlament által szabályozott szakpolitikai keretek határozzák meg, és a humanitárius segítségnyújtásról szóló tanácsi rendeletek állapítják meg a felhasználható kereteket, amely keretek nemcsak az Európai Unió területén keletkezett katasztrófa sújtotta károk enyhítésére vannak elkülönítve, hanem minden globális katasztrófa enyhítésének keretei is egyben. Az unió tagállamainak mindegyike tagja az ENSZ által működtetett szervezeteknek is, mint amilyen az OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), amely az ENSZ humanitárius ügyeket koordinál

¹⁹ RETICZ 2018.

²⁰ FRIVALDSZKY 2020.

²¹ BOGNÁR et al. 2021.

²² MCCLELLAND 2014 és KÖVECSI-OLÁH 2017.

²³ FRIVALDSZKY 2020.

hivatala, amelyen keresztül a katasztrófamenekültek támogatását végzi. Ugyanakkor az unió legtöbb tagállama a NATO tagja is, amely szövetségnek Magyarország is részese 1999 óta.

A Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés (CEP, Civil Emergency Programme) a szövetség katonai programja, amely felügyeli az Észak-atlanti Katasztrófareagálási Koordinációs Központ tevékenységét (EADRCC). A NATO katonai szövetsége egyre több együttműködési ponton kapcsolódik a civil társadalom problémáinak biztosításához, amelyek új kihívásoknak tekinthetők, és a katasztrófamenekültek operatív koordinálásán túl fontos kritikus infrastruktúrák elleni védelmet is vállalnak, valamint a klímaváltozás elleni küzdelemben is partnerek, így a NATO széles spektrumú kapcsolódást alakított ki stratégiai partnereivel.²⁴

Az ENSZ, a NATO és a világ egyéb biztonságvédelmi szervezetei folyamatosan *monitoring* alatt tartják a Föld lakosságát, figyelik és támogatják a természeti és humanitárius katasztrófák miatt az otthonukat elhagyni kényszerülő embermilliók sorsát, történjen az bármilyen okból: járvány, szélsőséges természeti jelenség, háború, politikai üldöztetés, éhínség, gazdasági nehézségek. Jelenleg a becslések szerint közel 70 millió ember él az otthonát elhagyva valahol, valamely ideiglenes vagy csak ideiglenesnek elnevezett táborban, befogadólétesítményekben. Az UNHCR (United Nation High Commissioner for Refugees) adatai szerint 2018-ban minden egyes percben 25 ember kényszerült elmenekülni otthonából.²⁵ Afrika és a Közel-Kelet rendelkezik a világ legnagyobb menekülttáborával, de a világ minden részén találkozunk menekülők számára létrehozott befogadótáborokkal.

A menekültek ideiglenes elhelyezéséhez szükséges alapszükséglet

Nagyon nehéz meghatározni, hogy mit jelent a katasztrófamenekültek ideiglenes elhelyezése alkalmas tábor fogalma. A kisebb, helyi jelentőségű katasztrófa elől kimenekített vagy elmenekült lakosság elhelyezése ideiglenes jelleggel nem azonos az országos, nagy kiterjedésű és hosszan elhúzódó természeti, humanitárius katasztrófa áldozatainak ellátásával.

Mindkettő esetében ideiglenesen kialakított táborokról beszélünk, de az előbbi esetében igaz csak az ideiglenes állítás, az utóbbi esetében megkérdőjelezhető, és ebben az esetben érdemes azon gondolkodni, hogy a menekülteket lehetőleg ne táborokban helyezték el, hanem a városokban, falvakban (meglévő infrastruktúrákban) való integrálás lenne a legjobb megoldás, hiszen ott emberi körülmények között tudnak élni, dolgozni a menekültek, azaz beilleszkedhetnek az adott társadalomba. Több tízezer, esetleg több százezer menekült esetében természetesen az elképzelés nehezen kivitelezhető, azonban tudjuk, hogy a szír menekültek jelentős része sem a menekülttáborokban lakik, hanem Törökország számos városában, településén húzta meg magát, ahol ténylegesen beilleszkedett a társadalom vérkeringésébe, és a török lakosság alapinfrastruktúráinak megterhelése ellenére nem okozott

²⁴ NATO [é. n.].

²⁵ ABURAMADAN et al. 2020.

ellátási gondokat.²⁶ Azonban a kenyai Hagadera tábora bizonyítja, bármelyik tervezett és felügyelt menekülttábor várossá alakulhat, ha lakossága nem a visszatérés lehetőségét választja.²⁷ A kisebb populációt érintő helyi jellegű természeti katasztrófák (devecseri vörösiszap, miskolci árvíz, 2001-es tiszai árvíz, 1970-es szatmárnémeti árvíz, 2013-as dunai árvíz, 2006-os árvíz) katasztrófamenekültjeinek befogadására más módszerek alkalmazását láthatjuk.²⁸ Magyarország katasztrófavédelmi szervei a humanitárius szervezetekkel együttműködve alapvetően a meglévő infrastruktúrák kiaknázását tartják elsődleges szempontnak.

Kisebbségi populáció sürgős kitelepítésekor fontos infrastrukturális létesítmények szoktak lenni a helyi csarnokok, tornacsarnokok, az erre alkalmas ipari létesítmények, szükség esetén az iskolák, a nem működő kórházak, de sok esetben a turisztikai létesítmények is, emiatt ideiglenes sáortáborok felépítése csak indokolt esetben történik meg (például NDK-menekültek 1989-ben, 2015-ös menekülthullám). Az emberi szükségletek kielégítésére mindig alkalmasabbak a meglévő települések, városok, falvak, de ha a menekülő tömeg mérete ezt nem teszi lehetővé, akkor menekülttáborokat kell felépíteni, ideiglenes céllal, mint ahogyan látjuk ezt sok esetben, például az NDK-menekültek ellátásánál.²⁹

Ma egy menekülttábor kialakításának szempontjai nagyon összetettek: nagyon sok kérdést kell megvizsgálni, mielőtt a tábor gyors és szakszerű megépítése elkezdődik. Első kérdésként tisztázni kell, hogy kik a menekültek, mely országból, területről, régióból valók. Belső vagy külső migrációról beszélünk? Milyen típusú katasztrófa elől menekülnek, illetve menekítik ki a lakosságot? Milyen a lakosság összetétele (férfi, nő, gyermek, idős, mozgássérült, beteg)? Vallási megoszlása (homogén vagy vegyes)? Kulturális háttere? A katasztrófából adódóan mennyi időre kell elszállásolni a lakosságot? A klimatikus viszonyok milyenek? Mindezen kérdések tükrében láthatjuk, hogy egy menekülttábor megépítése nemcsak infrastruktúra kérdése, hanem nagyon komplex humánpolitikai megfontolások sokaságáé is.³⁰

Természetesen egy katasztrófa bekövetkezése nem enged sok időt a kérdések fölötti töprengésre, ezért a szakemberek ez esetben sok fajta forгатókönyvvel kell hogy rendelkezzenek, mert a gyors cselekvés emberi életet ment, főleg, hogyha a menekülő populáció sebesültekkel is rendelkezik.³¹

Ennek értelmében még a tábor megépítésének elkezdése előtt az elsősegély nyújtása a legfontosabb, ellátni a sebesülteket, elhárítani az életveszélyt, ha szükséges, akkor kórházakba szállítani az életveszélyben levő személyeket (az Országos Mentőszolgálat, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat rohammentői), így az életet biztonságba helyezik.³²

A kultúranropológiai szempontok figyelembevétele kardinális kérdés egy tábor benépesítésénél, hiszen ha nem vesszük figyelembe az etnikai, valamint a vallási hovatartozás kérdését, akkor pokollá tudjuk tenni a táborlakók életét, és a folyamatos surlódások ellehetetleníthetik

²⁶ KÖVECSI-OLÁH 2017.

²⁷ Hagadera Refugee Camp.

²⁸ ROMHÁNYI et al. 2021.

²⁹ TAMPU 2020.

³⁰ DUDÁS 2015; NAGY 2009.

³¹ ADÁNYI 2015.

³² SZILÁGYI 2021.

az adott tábor életét. Keresztényeket nem helyezhetünk egy táborba muszlim lakosokkal, mert más az életritmusuk, de a vegyes etnikumú lakosság is nehézségeket okozna. Az ilyen táborok kialakításakor az egy településről származást is figyelembe szokták venni, mert az érintettek már ismerhetik egymást, netán rokoni szálak is fűzhetik őket egymáshoz, így segítséget is tudnak nyújtani egymásnak. Ugyanakkor fontos szabályokat lefektetni, hogy a különböző visszaélések nehogy átmenjenek bűnözésbe.

Infrastrukturális követelmények

A katasztrófamenekültek ideiglenes tábora létrehozásához a legfontosabb a helyszín gyors kiválasztása, annak tükrében, hogy rövid időre vagy huzamosabb időre lesz szükség a táborra. Nagyon gyorsan meg kell vizsgálni a kiválasztott helyszín előnyeit és hátrányait, az előnyök és a hátrányok összessége együttesen kell hogy biztonságot jelentsen az oda elhelyezett lakosságuknak.

A helyszínen kialakított tábor átlátható legyen, természeti csapásoktól mentes, távol a háborús övezetektől, könnyen védhető, lehetőleg használható infrastruktúrával (úthálózat, víz, áram).³³ Ha megvan a helyszín, akkor el kell dönteni, hogy esetleg milyen körzetek legyenek, mennyire fragmentált egységek, vagy esetleg nagy tömeget ellátó egységes, nagy kiterjedésű táborunk akarunk. A terület nagysága a lakosság arányától is függ, hiszen alapkövetelmény a legalább 30 m²/fő, de ha lehet, akkor ennél több, attól függően, hogy mennyire ideiglenes a berendezés, valamint mennyi idő múlva hárul el a veszély a visszaköltözés előtt. Ezt nem minden esetben lehet biztosítani. A darfuri konfliktus során az El Fasher környékén létrehozott menekülttáborok szinte semmilyen követelménynek nem feleltek meg, és a menekültek biztonságát sem garantálták a szudáni kormányzati szervek, így az Afrikai Unió által indított AMIS békefenntartó művelet küldött rendőröket és katonákat, de csak a nappali időszakban. Ugyanígy a misszió logisztikai rendszere többször segített a menekülteknek, de csak *ad hoc* alapon, így élelmiszerrel és vízzel való ellátásuk sem volt megfelelő.³⁴

A helyszínen kialakítandó tábor meg kell tervezni: a tábor általában leképezi a települések szerkezetét. Gondoskodni kell az egészségbiztonságról, védelmet kell nyújtania az esőtől, a hótól, a széltől, a hidegtől, a hőtől, a sártól és a kórokozóktól. Biztosítani kell tudnia a magánéletet és az emberi méltóságot, valamint a megélhetési lehetőséget. Az elhelyezett létesítmények (sátrak, konténerek, egyéb helyi anyagokból épített lakhely) közötti távolság szintén fontos szempont, szem előtt kell tartani a tűzvédelmi előírásokat, az esetleges gyors evakuációt. Meg kell tervezni a tábor információs központjait a nagyságától függően, valamint szanitációs létesítményeit (WC, zuhanyzó, mosási lehetőség, tiszta ivóvízhez való hozzáférés). A szanitációs központok nem lehetnek közvetlen közel a lakólétesítményekhez, a fertőzésveszély elkerülése miatt. És természetesen gondoskodni kell a tűzvédelmi berendezések biztosításáról, amelyeket szükség esetén gyorsan be lehet vetni, megelőzve az újabb

³³ LISA 2015.

³⁴ BESENYŐ 2021.

katasztrófa kialakulását, lehetőségét. A tábor területére tervezni kell egészségügyi központot is, ahol orvosi ügyelet működhet, az elfekvő betegek elhelyezését lehetővé téve, valamint az alapgyógyszerek megvásárlását lehetővé tevő gyógyszertárat. Nem mellékes az iskolatér kialakítása a táboron belül, ha a menekültlakosság iskoláskorú gyermekekkel rendelkezik, abban az esetben, ha a tábor távol van lakott településektől.³⁵ Kultikus (vallási) helyszínek kialakítása sem hagyható ki, mert egy katasztrófamenekült számára krízishelyzetben a lelki kapcsolódása hitéhez mentálhigiéniai szempontból sem elhanyagolható, mint ahogy az sem, hogy a tábor rendelkezzen mentálhigiéniai központtal is.³⁶ Az üzlethelyiségek kialakítása és üzemeltetése is fontos, mert a jól őrzött tábor nem minden esetben teszi lehetővé a ki-be járást, ezért jó, ha az alapszükségleti árucikkek a táboron belül is kaphatók. Az ételmezést, étkeztetést biztosító létesítmények is szükségesek, mert sok esetben, ha például a lakosság sátraiban nem megoldott a főzési lehetőség, akkor meg kell oldani központilag, akár több ilyen létesítmény létrehozásával is. Az egészséges és rendszeres étkezés humanitárius alapjog, mint ahogyan a tiszta vízhez jutás is. A táborok ellátását biztosító alapanyagok tárolásához szükséges raktárhelyiségek kialakítása is fontos, amelyeknek biztonságosnak kell lenniük, száraznak és pormentesnek, hogy az eltárolt anyagok minősége (gyógyszerek) megmaradjon.³⁷ A hosszabb időre kialakítandó táborokba érdemes közösségi építményeket is létesíteni, amelyeket többnyire nagy, több négyzetméteres sátrakból alakítanak ki, ahol a tábor lakói találkozhatnak látogatóikkal, de akár kulturális rendezvények megtartására, közgyűlések összehívására is alkalmasak lehetnek.

A múltban, de ma is, a klasszikus táborok megépítéséhez elsősorban a gyorsan és hatékonyan felépíthető sátrak a legalkalmasabbak. Annál is inkább, mert ezeket akár maga a menekült is fel tudja építeni különösebb nehézségek nélkül, a veszély elmúltával szétszedhetők és újrahasznosíthatók, valamint hordozhatók, ha a szükség úgy kívánja. Ma már léteznek sokkal korszerűbb, gyorsan felépíthető és olcsó megoldású építmények, amelyek jobban alkalmazhatóak egy gyermekes család elszállásolására, amelyek kiegészíthetők napelemes rendszerekkel, hogy az energiaellátás egy része biztosítva legyen, de az ENSZ menekültügyi osztálya ma is a vászonsátrak alkalmazását tekinti gyorsabbnak és olcsóbbnak. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat vészhelyzetkezelési kríziscsoportja is sátorkészlettel rendelkezik egy gyors tábor felépítéséhez. A sátrak is lehetnek többfélék. A tábor időtartalmától függően és a klimatikus viszonyoknak megfelelően többfajta használható sátor is bevethető: vannak az egyszerű (*single-fly tent*), egyrétegű sátrak, amelyek esőtől védenek, de hőszigetelést nem biztosítanak, rövid időtartamra kiválóan alkalmasak, lehetőleg melegebb klímájú területeken. A jobb minőségű sátrak (*double-fly tent*) jobb szilárdsággal, nagyobb ellenállással rendelkeznek az időjárással szemben, és így hosszabb élettartammal ellátott építmények, amelyek mostohább időjárások közepette is használhatóak, természetesen enyhébb hidegek mellett is. Az a fajta sátor, amely mindennemű időjáráskor alkalmazható, gyermekek, nők és idős emberek védelmére is alkalmas lehet, a téliesített (*winterized*) sátor, amely hőszigetelt változatban kályhával ellátható, így padlózata is szigetelhető a hidegebb éghajlatú tájakon.³⁸ A sátrakból kialakított

³⁵ LISA 2015.

³⁶ SÁFÁR 2018.

³⁷ SÁFÁR 2018.

³⁸ A guide to the use and logistics of family tents in humanitarian relief 2004.

táborok élettartama nem végtelen, a legjobb sátrakat is maximum 10 évente cserélni kell, ezért van törekvés arra, hogy a több évtizede fennálló táborok lakóit arra ösztönözzék, hogy a helyi építőanyagok felhasználásával lehetőleg építsék fel saját lakhatási építményüket, hogy kényelmesebb és tartósabb legyen tábori otthonuk.³⁹

A 21. századi háborúk elől menekülők menekülttáborait gyakran konténerekből építik fel, vagy a helyi építőanyagokat alkalmazzák, amint láthattuk ezt az afrikai menekülttáborok esetében is, amelyek sokkal kényelmesebbek, hiszen bútorozhatók, komfortérzetük sokkal magasabb, biztonságosabbak, a nagyobb esőzések sem tudnak kellemetlen meglepetéseket okozni.⁴⁰ Ha van fedél/sátor, amely véd az esőtől, a hótól és a naptól, akkor fontos kellékek a sátorban szükséges belső berendezések: matrac, ruhanemű, ágynemű, hálózsák, takarók. Biztosítani kell a számítástechnikai eszközök meglétét is (számítógép, televízió, rádió, telefon), hiszen ma már az információhoz való jog is alapjog, és egy katasztrófa elől elmenekült emberben félelem van, a félelmet pedig a folyamatos és megfelelő információval való ellátás enyhítheti.⁴¹

Az életben maradás alapfeltétele az egészséges élelemhez jutás joga, ezért a menekülttáborok élelemmel való ellátása is alapjog, hiszen a menekülő populáció rendelkezhet gyermekekkel, idős és beteg társakkal, akik nem tudnak ideiglenes munkát sem végezni, hogy gondoskodhassanak élelmezésükről.⁴² Az élelmet általában az állami szervekkel együttműködő humanitárius civil szervezetek szokták biztosítani, az igényeknek megfelelően, amelyet többnyire adományok formájában gyűjtenek össze a társadalmi összefogások révén, vagy akár nagyobb cégek jótékonykodása mentén. Amennyiben a táborhelyszínén nincsen áram vagy víz, azt is biztosítani kell; az áramot megfelelő aggregátorok segítségével, a vizet pedig víztankerek szállításával szokta megoldani a Magyar Máltai Szeretetszolgálat.⁴³

A Máltai Szuverén Lovagrend több mint 900 éves története Jeruzsálemben kezdődött, mert az akkori társadalmi viszonyok, nevezetesen a keresztes hadjáratok következményei és borzalmi szükségálapot teremtettek egy olyan szervezet létrejöttéhez, amely az akkori háborús katasztrófa sújtotta Jeruzsálem polgárainak ellátását vállalni, a rászorulókat ellátni, gondozni tudta. Ha mai szemszögből ítéljük meg a történéseket, akkor egyértelmű, hogy a katasztrófaállapotba taszított város lakóinak szüksége volt egy szerveződésre, amely a biztonságot és az életben maradáshoz szükséges feltételeket, anyagi javakat biztosítja. A Rend 1834-ben Rómában találta meg végső otthonát, ma már a világ minden kontinensén jelen van, 108 országgal tart fenn diplomáciai kapcsolatokat és mintegy 120 országban működtet humanitárius, szociális és egészségügyi tevékenységet folytató szervezetet, amely szervezetek mentési, katasztrófavédelmi és társadalombiztonsági feladatokat is végeznek.⁴⁴

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat megalakulása 1989-re tehető, amikor a szovjet érdekszférához tartozó Magyarország elindult a demokratizálódás útján és egyben szuverenitásának

³⁹ The 7 Largest Refugee Camps in the World.

⁴⁰ The 7 Largest Refugee Camps in the World.

⁴¹ A guide to the use and logistics of family tents in humanitarian relief 2004.

⁴² FRIVALDSZKY 2020.

⁴³ ADÁNYI 2015.

⁴⁴ TÖRÖK et al. 2009.

felépítési korszakába lépett. A korszak kelet-közép-európai történései felforgatták a politikai eseményeket, és ezáltal a polgárok biztonsága veszélyeztetésének kockázata nagyon megnőtt. Az NDK-polgárok elmenekülése hazájukból humanitárius katasztrófává nőtte ki magát Magyarországon 1989-ben. Az ez évben megalakult fiatal lovagrendi szervezet az elmenekült NDK-polgárok ideiglenes ellátását vállalta fel, amelyhez majd később csatlakozott a Magyar Vöröskereszt is.⁴⁵ 1989. augusztus 14-től 1989. november 14-ig a zugligeti katolikus templom kertjében építette fel első ideiglenes menekülttáborát, amelyben 48 600 menekülni kényszerülő keletnémet polgár kapott szállást, ellátást és útbaigazítást. A tábor megépítéséhez nyugat-németországi katonai jellegű sátrakat használt a szervezet, amelyek megigénylésük után egy nappal már az országban voltak. A sátrak elhelyezése a templomkertben történt, rendezetten és a tűzvédelmi előírásoknak megfelelően, amelyekben tábori ágyakat, valamint matracokat helyeztek el. A táborban információs központot létesítettek és Németországból szanitációs szolgáltatásra alkalmas konténerek is érkeztek. A higiéniai ellátást a templom híveinek felajánlásával egészítették ki. A táborban étkezésre alkalmas létesítmény is épült, ahol a tábor lakói rendszeres és megfelelő ételmezésben részesültek a különböző éttermek által felajánlott és elkészített ételekből. Az őrzést-védést ugyancsak a szervezet koordinálta, hiszen a tábor lakóinak félelme nem volt alaptalan. A felépített tábor működéséhez természetesen a magyar állam és annak biztonságvédelmi szervei is hozzájárultak, aminek folytatásaként a csillebérci ifjúsági tábort is megnyitották, valamint a zánkai tábor létesítményei is ideiglenes menekülttáborrá változtak az ősz folyamán, és ez utóbbit már valóban a magyar hadsereg működtette.⁴⁶

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat a következő katasztrófa-helyzettel 1991-ban találkozott, amikor a délszláv háború borzalmai sújtották a volt Jugoszlávia állampolgárait, és sokan menekülni kényszerültek a harcok következményei elől. A máltai lovagok szervezete Vukovár település polgárainak kimenekítésében vett részt saját mentő- és betegszállító eszközeivel. Ezenkívül a Magyarországra menekült magyar nemzetiségű tömegek ellátásában is részt vett, amíg a háborús cselekmények elcsitulnak.⁴⁷

Magyarország 2006 és 2013 között több ízben is árvízvédelmi problémákkal nézett szembe, amelyek megoldásában a Magyar Máltai Szeretetszolgálat minden eszközével és humán erőforrásával részt vett, nemcsak a védekezésben, hanem a kimenekítettek elhelyezésében, valamint a helyreállítási feladatokban is. Ezekben az években a kimenekített lakosságot általában meglévő sportcsarnokokban vagy erre megfelelő létesítményekben helyezték el, ahová a szervezet biztosította a tábori ágyakat, a matracokat, a takarókat és az ételmet.⁴⁸

A devecesteri, kolontári vörösiszap-katasztrófa is adott feladatot a Magyar Máltai Szeretetszolgálatnak 2010–2011-ben. A súlyosan megrongálódott lakóingatlanok polgárai kénytelenek voltak elhagyni otthonukat, amiben a szervezet szintén aktív szerepet vállalt, és ezúttal sem tábor megépítésével oldotta meg a lakók elszállásolását, hanem meglévő infrastruktúrák igénybevételével, azaz a családokat bérelt ingatlanokba helyezte el, amelyeknek költségét

⁴⁵ JOACHIM 2009.

⁴⁶ TAMPU 2020.

⁴⁷ ROMHÁNYI et al. 2021.

⁴⁸ ROMHÁNYI et al. 2021.

a Szeretetszolgálat biztosította mindaddig, amíg a károsultak beköltözhetnek újonnan felépített otthonukba.⁴⁹

A 21. század kifogyhatatlan katasztrófák tekintetében. 2015-ben a menekülthullám legnagyobb krízishelyzetét élte át Magyarország és annak polgárai. A tömegek menekülésének okaira nem térünk ki, de nagyságuk (amelyet a szíriai polgárháború indított el) megdöbbentő volt, és az állami szervek nehezen bírkóztak volna meg vele, ha a civil, humanitárius szervezetek nem csatlakoznak az ellátási feladatokhoz. A Máltai Lovagrend szervezete jelen volt a határoknál, belépésüknél és kilépésüknél egyaránt, ahol mozgó orvosi ügyeletet, ételmet, a sátrakban való megpihenés lehetőségét kínálták, főleg nőknek, gyermekeknek és időseknek.⁵⁰

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat az európai katasztrófamenekültek ellátásában bizonyított, hiszen a romániai menekültek ellátása (1988–1989), az NDK-polgárokért tett humanitárius és műszaki támogatása (1989), a délszláv háború előli kimenekítés (1991), az erdélyi és a magyarországi árvizek károsultjainak gondozása (2006–2013), a Közel-Keletről menekülőök istápolása (2015–2017), az ukrajnai háború menekülteinek befogadása (2022) a szakma elismerését vívta ki.⁵¹

Globális szerepének jogalapját pedig az Európán kívüli katasztrófamenekültekért tett erőfeszítései szolgálják.⁵² A szervezet részt vett a Srí Lanka-i katasztrófa polgárainak megsegítésében, segítséget nyújtott a libanoni háború után, gyógyszerekkel segített Vietnámban (2009), Szíriában önkéntes orvosi képzést szervezett, fontos programokat koordinált és koordinál Kenyában, Ugandában és Tanzániában – itt többnyire humán biztonsági és egészség-biztonsági szerepben –, kórházat építtetett Aleppóban, a venezuelai magyarok kimenekítését megszervezte és lebonyolította, a pakisztáni üldözött keresztények elmenekítését és ellátását a mai napig szervezi.

Befejezés

Összegzésként elmondhatjuk, hogy természeti és humanitárius katasztrófák mindig voltak, és a jövőben is lesznek, egyre nagyobb számban, ezért a társadalmak önvédelmi reflexei kialakultak, azonban egy nem várt és megakadályozhatatlan katasztrófa nagyon sok esetben az érintett lakosság biztonságba helyezését vonja maga után addig, amíg a veszély elhárul, és az emberek visszatérhetnek otthonukba. Az ideiglenes biztonságba helyezés aktora lehet az állam és annak védelmi szervei, valamint lehetnek a civil szervezetek, amelyek sokszor önkéntes és elkötelezett szaktudással és katasztrófavédelmi kríziskészletükkel állnak rendelkezésre (infrastruktúra: sátor, tartós élelem, egészségügyi eszközök, gyógyszer stb.). A civil szervezetek működése általában társadalmiasított formában van jelen, a polgárok biztonság-védelmét szolgálva. Ennek hozadéka, hogy egy katasztrófamenekült-tábor lakóinak bizalmát

⁴⁹ ROMHÁNYI et al. 2021.

⁵⁰ SOLYMÁRI et al. 2016.

⁵¹ ROMHÁNYI et al. 2021.

⁵² SOLYMÁRI 2020.

könnyebben elnyerik, mint sok esetben a rendvédelmi alakulatok. A táborok infrastruktúrájának biztosítása azonban közös feladat.

Felhasznált irodalom

- ABURAMADAN, Rania – TRILLO, Claudia – MAKORE, Busisiwe Chikomborero Ncube (2020): Designing Refugees' Camps: Temporary Emergency Solutions, or Contemporary Paradigms of Incomplete Urban Citizenship? Insights From Al Za'Atari. *City, Territory and Architecture*, 7(1), 12. Online: <https://doi.org/10.1186/s40410-020-00120-z>
- ADÁNYI László szerk. (2015): *Katasztrófa krízisintervenciós önkéntesek képzése*. Szöveggyűjtemény. Budapest: Magyar Máltai Szeretetszolgálat.
- BESENYŐ János (2010): Saharawi Refugees in Algeria. *AARMS*, 9(1), 67–78. Online: https://www.academia.edu/12169344/Saharawi_refugees_in_Algeria
- BESENYŐ János (2021): *Darfur Peacekeepers. The African Union Peacekeeping Mission in Darfur (AMIS) from the Perspective of a Hungarian Military Advisor*. Paris: L'Harmattan.
- DOBÁK Imre (2006): Természeti és mesterséges katasztrófák–példák a Kárpátok Eurórégió térségéből. *Hadmérnök*, 1(1), 126–136.
- DUBIN, Lisa (2015): *Field Guidelines for Best Practices in Shelter Response: Site Planning, Shelter Design and Construction Management*. [H. n.]: International Rescue Committee. Online: https://www.humanitarianlibrary.org/sites/default/files/2014/07/zppd_IRC_Shelter_Manual.pdf
- DUDÁS Zoltán (2015): Menekülttáborok kialakításának néhány releváns kérdése Közép-Keleti példák alapján. *Műszaki Katonai Közlöny*, 25(1), 74–87.
- FARAGÓ Tamás (1996): Természeti és emberi eredetű környezeti veszélyek, balesetek, katasztrófák. In *Környezetbiztonság: az ENSZ programjai és a hazai feladatok*. [H. n.]: Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium, 11–16.
- FERGUSON, Niall (2021): *Végzet, a katasztrófák politikája*. [H. n.]: Scolar.
- FRIVALDSZKY János (2020): A menekültek alapvető jogainak védelme és a befogadó társadalom önvédelme a tömeges bevándorlás és az asylum shopping korában. *Máltai Tanulmányok*, (2), 161–181.
- Hagadera Refugee Camp (2020). *WorldsAid*, 2020. december 28. Online: <https://worldsaid.com/node/511>
- JOACHIM, Jauer (2009): *Urbi et Corbi. A Keresztények mint a fordulat úttörői*. [H. n.]: Magyar Máltai Szeretetszolgálat.
- KÖVECSI-OLÁH Péter (2017): Gyorselemzés 2017/20: Az EU-török megállapodásról: mi történik jelenleg Törökországban a menekültek tömegeivel? *Migrációkutató Intézet*, 2017. október 5.
- LÁNYI András (2020): A szegénység ökológiája. *Máltai Tanulmányok*, (2), 1–11.
- MCCLELLAND, Mac (2014): How to Build a Perfect Refugee Camp. *New York Times*, 2014. február 13. Online: <https://www.nytimes.com/2014/02/16/magazine/how-to-build-a-perfect-refugee-camp.html>
- NAGY Rudolf (2009): A kultúranropológia jelentősége a katasztrófák elleni védekezés dimenzióiban. *Hadtudományi Szemle*, 2(2), 70–77.
- NAGY Rudolf (2010): A klímaváltozás hatása a kritikus infrastruktúrák védelmére. *Nemzet és Biztonság. Biztonságpolitikai Szemle*, 3(2), 35–44.
- NATO [é. n.]. *BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság*. Online: <https://katasztrofavedelem.hu/159/nato>
- ROMHÁNYI Tamás – SOLYMÁRI Dániel – TIHANYI Gábor (2021): *Szolgáló szeretet. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat története*. [H. n.]: Magyar Máltai Szeretetszolgálat.

- SÁFÁR Brigitta (2018): *A humanitárius segítségnyújtás elméleti és gyakorlati kérdései a Vöröskereszt nemzetközi tevékenységének tükrében*. PhD-értekezés. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola.
- SOLYMÁRI Dániel – GYŐRI-DANI Lajos (2016): *Gondoskodó kíséret. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat szerepvállalása a migrációs krízis 2015-ös időszakában*. Budapest: Magyar Máltai Szeretetszolgálat.
- SOLYMÁRI Dániel (2020): *A Magyar Máltai Szeretetszolgálat humanitárius és fejlesztő munkája a menekülteket kibocsátó afrikai és közel-keleti országokban. Áttekintő bemutatás. Máltai Tanulmányok, 2.*
- SZILÁGYI, Béla (2021): *Refugee Camp: A Tool for a Dignity and Security. Belügyi Szemle, 69(S14), 3152.* Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.4.3>
- TAMPU, Stelian (2020): *A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület szerepe az 1989-es NDK menekültek megsegítésében. Biztonságtudományi Szemle, 2.*
- Tents: A Guide to the Use and Logistics of Family Tents in Humanitarian Relief (2004). *OCHA*, 2004. május 1. Online: <https://www.unocha.org/publications/report/world/tents-guide-use-and-logistics-family-tents-humanitarian-relief>
- The 7 Largest Refugee Camps in the World. *Refugeecouncilusa.org*, 2020. szeptember 3. Online: <https://refugeecouncilusa.org/category/refugee-camps/>
- TÖRÖK József – LEGEZA László (2009): *Máltaiak. Szerzetesrendek a Kárpát-Medencében*. Budapest: Mikes.
- VEKERDI László (2002): *Embertudomány – kultúrák-történelem. A kulturális antropológia kihívásai.* In A. GERGELY András (szerk.): *Kulturális antropológia*. Budapest: Fővárosi Pedagógiai Intézet.

Jogi forrás

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100128.tv>